

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

Кафедра практичної психології

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Декан педагогічного
факультету Олещенко Т.О.

(підпис)
«31» серпня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни

«Психологія міжкультурної комунікації»

освітнього рівня бакалавр

(назва освітнього рівня)

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 053 «Психологія»

(код і назва спеціальності)

ОПП «Практична психологія»,
«Психологія розвитку особистості»

Шифр за навчальним планом ВВ2.02

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми «Психологія міжкультурної комунікації», затверджена Вченою радою Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Розробник: **Чанчиков І.К.**, доктор філософії з психології, викладач кафедри практичної психології

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри практичної психології «30» серпня 2023 року, протокол №1.

Завідувач кафедри

(підпис)

проф. Митник О.Я.

І. Опис навчальної дисципліни

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки -	Кількість кредитів - 3		Методи навчання Пояснювально-ілюстративні методи. Інтерактивні методи: мікрОВикладання, емпатії, інциденту Рольовий тренінг. Розв'язування психологічних завдань.
Спеціальність (код, назва) 053 Психологія	Загальна кількість годин - 90		
	<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>	
Освітній рівень: «бакалавр»	Лекції:		
	18	6	
	Семінарські (практичні) заняття:		
Вибіркова	16	4 (2)	
	Лабораторні заняття:		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 3-й	Індивідуальна робота:		Форми поточного контролю: МКР, ІНДЗ
	Самостійна робота:		
Семестр: 7-й			
Тижневе навантаження (год.) 2 год – аудиторне: 3 год - самостійна робота	56	78	Форма підсумкового контролю: <i>залік</i>
	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
Мова навчання - укр.	37%:63%	18%:82%	

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методологічні засади визначення та вивчення культури як явища; питання міжкультурної комунікації як специфічного виду комунікації, її змісту; прикладні аспекти міжкультурної комунікації, основні проблеми практики міжкультурної комунікації та засвоєння чужої культури, бар'єри у міжкультурній комунікації, шляхи їх подолання.

Міждисциплінарні зв'язки: «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Соціальна психологія», «Психологія спілкування», «Тренінг самопізнання», «Основи психоконсультації», «Психологія конфлікту».

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни – сформувані у студентів уявлення про відмінності в культурах, знати підходи та критерії для їх вивчення, сприяти розвитку у них чутливості до сприйняття культурної специфіки, здатності інтерпретувати конкретні прояви комунікативної поведінки в різних культурних умовах.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

1) формування професійної компетентності у сприйнятті та розумінні різноманіття полікультурного світу та механізмів взаємодії в ньому окремих особистостей, груп, народів та держав, що представляють різні культури світу;

2) вивчення основних тем та проблем психології міжкультурних комунікацій, знайомство з основними антропологічними та психологічними підходами та концепціями у дослідженні культури та міжкультурних комунікацій, оволодіння термінологією психології міжкультурних комунікацій;

3) вивчення психологічних особливостей та закономірностей міжкультурних комунікацій та міжкультурного розуміння;

4) розвиток культурної сензитивності, культурної толерантності та усвідомлення власного етноцентризму;

5) знайомство з практичними програмами та психологічними технологіями формування міжкультурної компетентності, оволодіння змістовною основою формування практичних навичок та умінь у спілкуванні з представниками інших культур;

6) підвищення міжкультурної компетентності та формування практичних навичок та умінь, що сприяють ефективній взаємодії з представниками інших культур.

Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
1.	ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість. ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.	ЗК1.Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях психологічної допомоги. ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК12. Здатність спілкуватися з представниками різних професійних груп та у міжнародному контексті. СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу) з використанням науково верифікованих методів та технік.

II. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться три кредити ЄКТС: 90 годин.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна(вечірня) форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Семінарські	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні	Семінарські	СРС
Змістовий модуль I. Концепція культури у психології											
1	Т. 1. Психологія міжкультурних комунікацій: мета, завдання, історія та перспективи розвитку	2	2			2		1			5
2	Т. 2. Поняття “культури” у різних дисциплінах.	6	2	4		4		1			5
4	Т. 3. Типи та виміри культур.	2	2			4				1	5
5.	Т. 4. Культура та комунікація.	2		2		4			1		7
5	МКР № 1					2					2
Разом за змістовим модулем 1:		12	6	6		16		2	1	1	24
Змістовий модуль II. Психологія міжкультурної комунікації											
6	Т. 5. Теорії та моделі міжкультурних комунікацій в американській психології.	2		2		6		1			7
7	Т. 6. Вербальна міжкультурна комунікація.	2	2			4		0,5			5
8	Т. 7. Невербальна міжкультурна комунікація.	2	2			4		0,5			5
9	Т. 8. Глобалізація та культурні кордони.	2		2		4			1		5
10	МКР № 2					2					2
Разом за змістовим модулем 2:		8	4	4		20		2	1		24
Змістовий модуль III. Прикладні аспекти психології міжкультурної комунікації											
11	Т. 9. Конфлікти у міжкультурній взаємодії.	2	2			6		1			7
12	Т. 10. Проблеми адаптації та акультурації в інокультурному середовищі.	6	2	4		4		1	1		7
13	Т. 11. Ділові комунікації у міжкультурному просторі.	2	2			4				1	7

14	Т. 12. Міжкультурна сензитивність та міжкультурна компетентність.	4	2	2		4			1		7
15	МКР № 3					2					2
16	Разом за змістовим модулем 3:	14	8	6		20		2	2	1	30
Разом годин:		34	18	16		56	12	6	4	2	78

III. Зміст дисципліни

№ з/п	3.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т.ч. лекцій
1.	Змістовий модуль I. Концепція культури у психології	12	6
1.1	Тема № 1. Психологія міжкультурних комунікацій: мета, завдання, історія та перспективи розвитку. Різноманітність культур, зростання взаємозалежності культур та народів, зростання значущості культурної відмінності та культурної самобутності. Типи країн світу за національним складом. Цілі та завдання психології міжкультурних комунікацій. Становлення та розвиток психології міжкультурних комунікацій як навчальної дисципліни та напрями досліджень у США, в Європі. Загальні засади дослідження та аналізу міжкультурних комунікацій. Міждисциплінарний характер міжкультурних комунікацій. Предмет та завдання психології міжкультурних комунікацій. <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i>	2	2
1.2	• основні: [2, 3, 7]; • додаткові: [1]. Тема 2. Поняття “культури” у різних дисциплінах. Проблеми визначення поняття “культура”. Дескриптивні, історичні, генетичні, нормативні, структурні та психологічні визначення поняття «культура». Категорії культури. Дослідження культури, що мають найбільше значення для інтеграції концепту культури в теорії комунікації (Холл, Хофстед, Тріандіс, Гірц, Кісінг та ін.). Основні характеристики культури у контексті міжкультурних комунікацій. <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i>	6	2
1.3	Тема 3. Типи та виміри культур. Підстави зіставлення, порівняння та систематизації культур (зв'язок із релігією, регіональна приналежність, зв'язок з історією, системи цінностей, характер взаємодії, за рівнем внутрішньої гомогенності, за типом ментальності). Культурний тип. Проблема культурної мінливості. Проблеми типологізації. Постфігуративні, кофігуративні та префігуративні культури (М.Мід). Висококонтекстні та низькоконтекстні культури (Едвард Холл). Моноактивні, поліактивні та реактивні культури (Р.Льюїс). Культурні розмірності Г.Хофстеде: індивідуалізм-колективізм, уникнення невизначеності, дистанція влади, змагальність (маскулінність), конфуціанський динамізм. Сучасні психологічні дослідження індивідуалізму-колективізму у різних	2	2

1.4	<p>культурах.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [5, 7, 8, 10]; • додаткові: [3]. <p>Тема № 4. Культура та комунікація.</p> <p>Поняття комунікації у психології. Культура та комунікація. Комунікація як міжкультурний обмін знаннями, ідеями, думками, поняттями, почуттями. Міжособистісна та міжкультурна комунікації. Внутрішньокультурна та міжкультурна комунікації. Компоненти зв'язку. Контактні гіпотези. Умови успішності міжкультурної взаємодії. Комунікативні аксіоми. Особливості комунікації в інтернет-просторі.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 2]; • додаткові: [2, 3]. 	2	
1.5	<p>Змістовий модуль II. Психологія міжкультурної комунікації</p> <p>Тема № 1. Теорії та моделі міжкультурних комунікацій в американській психології.</p> <p>Причини та підстави розробки теоретичних та практичних підходів до вивчення міжособистісного спілкування людей з різних культур. Підходи Вільяма Гудіканста та Річарда Уайзмана до класифікації існуючих теорій та концепцій міжкультурної взаємодії. "Об'єктивістські" та "суб'єктивістські" підходи. Теорії ідентичності: управління ідентичністю (Капач, Імахорі), договірна ідентичність (С.Тінг-Тумі), культурна ідентичність (Коліер, Томас). Комунікативні теорії: теорія компетентності у комунікації з іншими (Кім), теорія інтеркультурних та інтракультурних мереж (Юм), теорія мереж та акультурації (Сміт). Процесуальна модель міжкультурного спілкування (Крістофер Хайек, Говард Джайлз). Порівняльний аналіз представлених концепцій та моделей, їх критика та перспективи використання.</p>	8	4
II			
2.1	<p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 2]; • додаткові: [2, 3]. <p>Тема № 2. Вербальна міжкультурна комунікація.</p> <p>Культура та мова. Мовна особистість. Етнолінгвістика та етнопсихолінгвістика. Мова та комунікація. Романтичний (В.фон Гумбольдт, А.А. Потебня, К.Фосслер) та структуралістський підхід (Ф.де Соссюр, Р.О.Якобсон). "Діалогізм" М.М.Бахтіна. Гіпотеза лінгвістичної відносності Сепіра-Уорфа: її підтвердження та спростування. Концепція "природної семантичної метамови" Ганни Вежбицької. Мова як схема інтерпретації у феноменологічній соціології Альфреда Шютца. Причини невдач у міжкультурній вербальній комунікації. Вербальні комунікаційні стилі.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 2]; • додаткові: [2, 3]. 	2	2
2.2	<p>Тема № 3. Невербальна міжкультурна комунікація.</p> <p>Історія досліджень невербальної поведінки у різних культурах. Значення невербальної поведінки. П'ять категорій невербальної поведінки Екмана та Фрізена. Функції невербальної комунікації. Невербальна семіотика (Г.Е.Крейдлін). Паралінгвістика. Кінесіка. Окулесік. Гаптика. Аускультация. Гастикові. Ольфакція. Час та простір у міжкультурній взаємодії: проксеміка та хронеміка.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 2]; • додаткові: [2, 3]. 	2	2

2.3	<p>Тема № 4. Глобалізація та культурні кордони.</p> <p>Різні підходи в осмисленні процесу глобалізації та її перспектив (Ф. Фукуяма, С. Хантінгтон, У. Бек та ін.). Концепція еволюції глобалізації. Транснаціональний соціальний простір. Культурна глобалізація (Р. Робертсон, А. Аппадурі, Олброу, Фезерстоун та ін.). Глокалізація (Р. Робертсон). Мультикультуралізм. Ідеологія та стратегії мультикультуралізму в сучасному світі. Суперечливі наслідки глобалізації.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 2]; • додаткові: [2, 3]. 	2	
	<p>Змістовий модуль III. Прикладні аспекти психології міжкультурної комунікації</p>	14	8
2.4	<p>Тема № 1. Конфлікти у міжкультурній взаємодії.</p> <p>Конфлікт у контексті міжкультурної взаємодії. Культурні конфліктні припущення. Стили міжкультурної конфліктної взаємодії та вирішення конфлікту у різних культурах. Культурні виміри та конфлікти. Ефективне вирішення конфліктів в індивідуалістичній та колективістичній культурах (С. Тінг-Тумі). Чотирьохфакторна культурно-опосередкована ситуаційна модель вирішення міжкультурного конфлікту. Психологія ксенофобії.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 2]; • додаткові: [2, 3]. 	2	2
III	<p>Тема 2. Проблеми адаптації та акультурації в інокультурному середовищі.</p>	6	2
3.1	<p>Сучасні напрями досліджень психологічних аспектів адаптації та акультурації в інокультурному середовищі. Проблема акультурації в антропології (Мід, Редфілд, Лінтон, Херскович). Гіпотеза культурного шоку (Оберг, Лісгард, Фернхем, Бочнер). Стрес адаптації (Беррі). Маргінальна особистість (Стоунквіст). Стратегії акультурації (Беррі, Бочнер, Мохеддем). Соціальна ізоляція та депривація мігрантів. Психологічні механізми адаптації особистості в інокультурному середовищі. Проблеми психічного здоров'я у процесі адаптації та акультурації біженців, вимушених мігрантів, осіб, які шукають притулок, іноземних громадян (тимчасово перебувають), які працюють або навчаються в інокультурному середовищі.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 2]; • додаткові: [2, 3]. 		
3.2	<p>Тема 3. Ділові комунікації у міжкультурному просторі.</p> <p>Ділові культури у міжкультурному просторі. Культурні синдроми та їх вплив на менеджмент. Культурні стилі лідерства. Особливості керівництва у поліетнічному колективі. Ділова поведінка та переговори в інокультурному середовищі. Психологічні особливості основних бізнес-культур світу.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 2]; • додаткові: [2, 3]. 	2	2

7. Особливості комунікації в інтернет-просторі.

Рекомендовані інформаційні джерела:

- **основні:** [5, 7, 9];
- **додаткові:** [1,].

Змістовий модуль II. Психологія міжкультурної комунікації

Тема 3. Теорії та моделі міжкультурних комунікацій в американській психології (2 год).

1. Теорії культурної конвергенції (Барнетт, Л.Кінкейд).
2. Теорія контролю тривожності/невпевненості (У. Гадіканст)
3. Теорія ефективного прийняття групового рішення (Етцел).
4. Теорія комунікаційної акомодатії (Жиль).
5. Теорія міжкультурної адаптації (Йонг Кім, Еллінгсворт).
6. Ко-культурна теорія (Орб).
7. Адаптаційна версія теорії У. Гудіканста.

Рекомендовані інформаційні джерела:

- **основні:** [2, 5];
- **додаткові:** [1].

Тема 1. Глобалізація та культурні кордони. (2 год).

1. Різні підходи в осмисленні процесу глобалізації та її перспектив (Ф. Фукуяма, С. Хантінгтон, У. Бек та ін.).
2. Концепція еволюції глобалізації.
3. Культурна глобалізація (Р. Робертсон, А. Аппадурі, Олброу, Фезерстоун та ін.). Рекомендовані інформаційні джерела:
4. Глокалізація (Р. Робертсон).
5. Мультикультуралізм. Ідеологія та стратегії мультикультуралізму в сучасному світі.
6. Суперечливі наслідки глобалізації.

- **основні:** [6, 7, 10];
- **додаткові:** [2].

Змістовий модуль III. Прикладні аспекти психології міжкультурної комунікації

Тема 1. Проблеми адаптації та акультурації в інокультурному середовищі. (4 год).

1. Сучасні напрями досліджень психологічних аспектів адаптації та акультурації в інокультурному середовищі.
2. Проблема акультурації в антропології (Мід, Редфілд, Лінтон, Херсковиць).
3. Гіпотеза культурного шоку (Оберг, Лісгард, Фернхем, Бочнер).
4. Стрес адаптації (Беррі).
5. Соціальна ізоляція та депривація мігрантів.
6. Психологічні механізми адаптації особистості в інокультурному середовищі.
7. Проблеми психічного здоров'я у процесі адаптації та акультурації біженців, вимушених мігрантів, осіб, які шукають притулок, іноземних громадян (тимчасово перебувають), які працюють або навчаються в інокультурному середовищі.

- **основні:** [6, 7, 10];
- **додаткові:** [2].

Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Зміст завдання	Форма звітності
1.	Написання есе на вибрану тему.	Доповідь на семінарі
2.	Розробка культурного асимілятор	Доповідь на семінарі
3.	Розробка тренінгу міжкультурної сенсетивності	Доповідь на семінарі

V. Контроль якості знань студентів

6.1. Форми і методи поточного контролю

Специфіка викладання курсу полягає у використанні двох видів контролю: поточного та підсумкового. Поточний контроль включає в себе:

- самостійна робота (самостійний пошук інформації, написання ІНДЗ);
- оцінювання активної роботи під час семінарських та лабораторних занять;
- модульні контрольні роботи.

1.2. Форма підсумкового контролю успішності навчання залік

Питання до заліку

1. Основні етапи формування міжкультурної комунікації як окремої галузі знання та як класичного університетського курсу в США та Західній Європі.
2. Формування міжкультурної комунікації у Росії.
3. Міжкультурна комунікація як міждисциплінарна наука.
4. Основні теорії міжкультурної комунікації.
5. Природа та сутність поняття «свій» і «чужий» у культурі.
6. Сутність етноцентризму та його роль у МКК.
7. Сутність та формування культурної ідентичності.
8. Поняття та сутність міжкультурної комунікації.
9. Основні поняття та категорії міжкультурної комунікації.
10. Когнітивні аспекти міжкультурної комунікації.
11. Макро- та мікрорівні міжкультурної комунікації.
12. Поняття та сутність акультурації.
13. Динаміка процесу адаптації до іншої культури.

14. Міжкультурні бар'єри та конфлікти, їх природа та причини виникнення.
15. Поняття культурного шоку.
16. Особистість та культура. Концепція базової та модальної особистості.
17. Простір і час у різних культурах.
18. Стереотипи та забобони у міжкультурній комунікації.
19. Джерела формування культурних стереотипів.
20. Вербальні процеси: вербальна мова та мислення.
21. Невербальні процеси; тілесна поведінка ("мова тіла"), просторова поведінка (проксеміка), сприйняття часу.
22. Пасивні та активні культури.
23. Монохронні та поліхронні культури.
24. Індивідуалістські та колективістські культури.
25. Маскулінні та фемінні культури.
26. Низько- та висококонтекстні культури.
27. Місце міжкультурної комунікації у повсякденному житті.
28. Роль міжкультурної комунікації в умовах глобалізації економічних, політичних та культурних контактів.

Критерії оцінювання знань студентів

Вимоги до знань та умінь студентів	Максимальна кількість балів, оцінка за шкалою ECTS
Повно й ґрунтовно володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом, в логічній послідовності передає знання першого та другого модуля з відповідним аналізом й узагальненням вивченого. Простежувався зв'язок теоретичного матеріалу з практикою.	A: 90 – 100 б.
Свідомо володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом, в логічній послідовності передає знання першого та другого модуля з відповідним аналізом й узагальненням вивченого.	B: 80 – 89 б.
Свідомо володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом. Проте відсутня логічна послідовність у викладі матеріалу, відсутні певні висновки щодо викладеної інформації.	C: 70 – 79 б.
Знання модулів передаються зазубреними з підручників (з конспекту) фразами. Відсутня логічна послідовність у викладі навчального матеріалу, відсутні певні висновки щодо викладеної інформації.	D: 65 – 69 б.
Знання модуля передаються тільки за допомогою певних питань з боку викладача.	E: 60 – 69 б.

Розрахунок максимальної кількості балів, що присвоюються студентам

Вид діяльності	Максимальна кількість	Кількість одиниць до	Всього
----------------	-----------------------	----------------------	--------

Робота на семінарському (лабораторному) занятті (в тому числі доповідь, виступ, повідомлення, участь у дискусії)	3	12	36
Завдання самостійної роботи	2	7	14
ІНДЗ	20	1	20
Модульна контрольна робота	15	2	30
Максимальна кількість балів			100

Модулі	І модуль								ІІ модуль								ІІІ модуль									
Лабораторні заняття																										
Семінарські заняття				4	4							2	2													
Дати				15.09	22.09							02.10	10.10													
Теми				Поняття “ культури” у різних дисциплінах. (4 год)	Культура та комунікація							Теорії та моделі міжкультурних комунікацій в американській культурі	Глобалізація та культурні кордони													
Самостійна робота									ІНДЗ																	
Поточний контроль	МКР № 1								МКР № 2								МКР № 3									
Підсумковий контроль	залік																									

VII. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

Основні

1. Алексеева І.О. Вступ до теорії міжкультурної комунікації : підручник /І.О. Алексеева. - К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. - 294 с.
2. . Блашків О.В. Теорія комунікацій: навчально-методичний посібник Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 107 с
3. Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасного ВНЗ [Електронний ресурс] : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ (5 березня 2016 р.). — К. : КНЕУ, 2016
4. Попович М.М. Основи міжкультурної комунікації: навч. посібник. Чернівець. нац. ун-т, 2012. 160 с
5. Мілютіна К.Л., Максимов М.В. Психологія міжкультурної комунікації. Навчальний посібник. К.: 2014.
6. Чернякова О.В., Грицук О.В., Мельник В.В. Крос-культурна психологія : навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 053 Психологія. Слов'янськ : ДДПУ, 2018. 185 с.
7. Psychology and Culture. In Cross-Cultural Psychology / K.D. Keith (Ed.). 2019. <https://doi.org/10.1002/9781119519348.ch1>.

Допоміжні

1. Авраменко О.О., Яковенко Л.В., Шийка В.Я. Ділове спілкування: Навчальний посібник. / За наук. ред. О. О. Авраменко. – Івано- Франківськ, «Лілея НВ», – 2015.
2. Васютинський В. О. Інтеракційна психологія влади. Київ, 2005. 492 с.
3. Данилюк І. В. Етнічна психологія як галузь наукового знання: історико-теоретичний вимір : монографія. Київ : Самміт-Книга, 2010. 432 с.
4. Кузнецова Т.В. Психологія культури (психолого-філософський аналіз): курс лекцій. Київ, 2006. 152 с.
5. Яртись А.П., Мельник В.І. Лекції з історії світової та вітчизняної культури. Львів, 2005.
6. Gert Hofstede. Dimensionalizing Cultures : The Hofstede Model in Context. Online Readings in Psychology and Culture, 2011, 2(1). <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1014>
7. Larry A Samovar, Richard E Porter. Intercultural communication: a reader. Belmont, CA: Wadsworth Pub. Co., 2000, 470 p.
8. Maria G. Lebedko. Globalization, Networking and Intercultural Communication. International Association for Intercultural Communication Studies Journal. 2014. vol.
9. Markus, H. R., Kitayama, S. Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. Psychological Review, 1991, 98(2), 224–253. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.98.2.224>
10. Ji L., Nisbett R.E. Culture, language and relationships vs. categories as a basis of perceived association. Ann Arbor: University of Michigan, 2000.